

B-blad

Om forfatteren:

Andreas Selliaas er statsviter og doktorgradsstipendiat på NUPI, og forsker i dag på sikkerhetspolitiske utfordringer i Baltikum og Sentral-Europa. Selliaas var stipendiat i Den norske Atlanterhavskomité i 1997/98 og foreleser i Statsvitenskap ved Vilnius Universitet, Litauen, i 1999/00. Tidligere har han bl.a. publisert artiklene «Weimar-russisk hjemlandsnasjonalisme?» i Nordisk Østforum, 1998 og «Kaliningrad og utvidelsen av EU og NATO» i Internasjonal Politikk, 2002.

Om artikkelen:

EUs nordlige dimensjon (EUND) ble en del av EUs utenrikspolitikk i 1997 etter initiativ fra Finland. I dag er formålet med EUND å møte utfordringer i Østersjøregionen, i de arktiske havområdene og i Nordvest-Russland, og å forbedre samarbeidet mellom EUs medlemsstater, søkerland til EU og Russland. EUND opererer innenfor rammene av avtaler EU har med de baltiske stater, innenfor rammen av EUs Partnerskap- og samarbeidsavtale med Russland og EØS-avtalen.

Etableringen av EUND har ført til at EU har strømlinjeformet sin politikk overfor de nordlige deler av Europa og til at EU har satt Russland tydeligere på sin utenrikspolitiske dagsorden. EUND har vist at EU ønsker å forene allerede eksisterende programmer for de nordlige deler av Europa, og at man ønsker å være mer fokusert på prioriterte oppgaver. De nordiske landene i EU har greid å sette sine prioriterte mål innenfor rammen av EUND på dagsorden og hatt innflytelse på hva som skal prioriteres. Selv om EUND ikke har blitt tilført store ressurser utover de midlene som i utgangspunktet lå i programmene for regionen, har de nordiske landene i EU hatt innvirkning på hvordan og hvor midlene skal brukes. De har hatt mest innflytelse når de har sittet med presidentskapet i EU. En utvidelse av EU til de baltiske landene, med Norge fortsatt utenfor EU, kan føre til at EU i fremtiden vil fokusere mindre på problemene Norge opplever i Barentsregionen og i de arktiske havområdene og mer på utfordringer i Østersjøregionen. På den måten er EUND absolutt i Norges interesse. I hvert fall slik situasjonen er i dag.

Innhold

.....
Det sikkerhetspolitiske bibliotek nr. 6-2002

3	Innledning
5	Etablering og utvikling av EUND
8	EUND og Russland
8	Blandet mottagelse
9	Små staters erfaringer
12	Norge og EUND
13	Avslutning
14	Litteratur
15	Elektroniske kilder
15	Noter

Utgitt av: Den norske Atlanterhavskomiteé
Redaktør: Kjetil Sørli
Trykket av: Hegland Trykkeri AS, Flekkeford
ISSN: 0802-6602

For mer informasjon, besøk våre nettsider: www.atlanterhavskomiteen.no

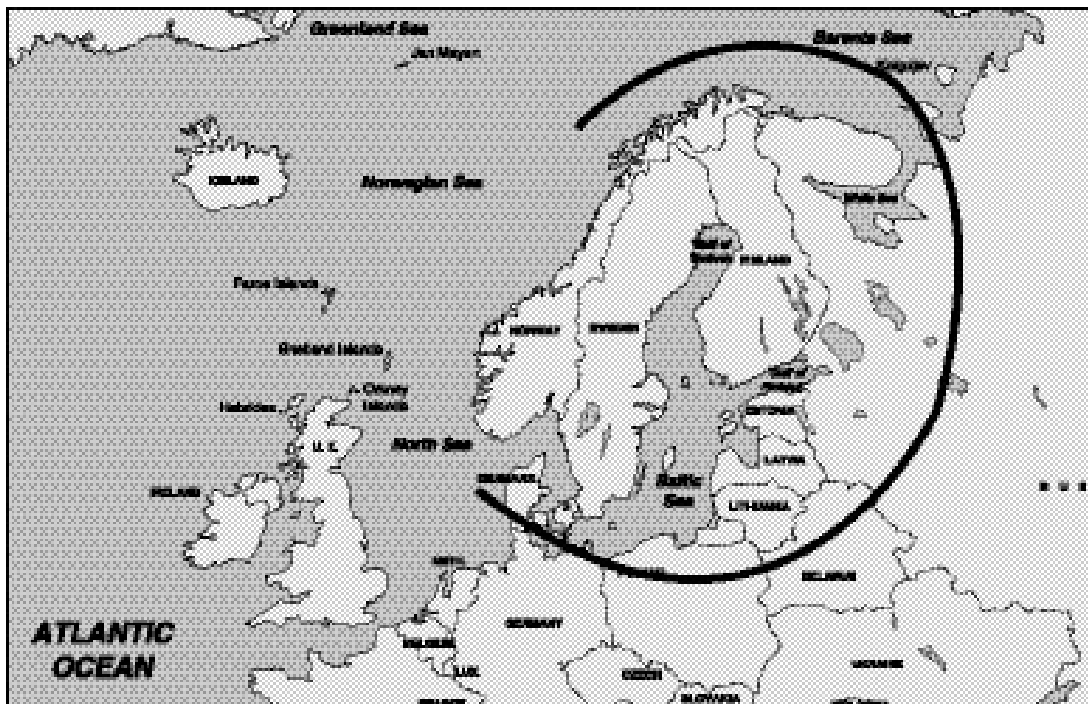
EU's nordlige dimensjon – i Norges interesse?

Av Andreas Selliaas

INNLEDNING

EU's nordlige dimensjon (EUND) ble en del av EU's utenrikspolitikk i 1997 etter initiativ fra Finland. I dag er formålet med EUND å møte utfordringer i Østersjøregionen, i de arktiske havområdene og i Nordvest-Russland, og å forbedre samarbeidet mellom EU's medlemsstater, søkerland til EU og Russland. EUND opererer innenfor rammene av avtaler EU har med de baltiske stater, innenfor rammen av EU's Partnerskap- og samarbeidsavtale med Russland og EØS-avtalen.

Geografisk dekker EUND et område fra Island til Nordvest-Russland i nord til de sørlige deler av Østersjøen og omfatter samarbeid om miljøtiltak, atomsikkerhet, energispørsmål, Kaliningrad, investeringer til ny infrastruktur, handel, lovreguleringer og sosiale spørsmål. Men EU har ikke satt av store ressurser til EUND. I stedetfor søker EU å koordinere og utnytte

allerede eksisterende ordninger som for eksempel PHARE-, TACIS- og Interreg-programmene.¹ I tillegg til EU-landene ligger Norge, Estland, Latvia, Litauen, Russland, Polen og Island innenfor EUND.

For de landene som har investert politisk kapital i EUND i EU (i hovedsak Finland, Sverige og Danmark (Haukkala 2001)) kan EUND ses på som en begrenset suksess. En suksess fordi etableringen av EUND viser at små stater har innflytelse på EUs utenrikspolitikk. Begrenset fordi flere av EU-landene er skeptiske til et for stort fokus på de nordlige områdene av EU (i hovedsak middelhavslandene) og fordi EU til nå har bidratt med lite ressurser øremerket EUND.

Formålet med EUND og rammene den opererer innenfor gjør EUND relevant for Norge. Som utenforland til EU må Norge stille andre suksesskriterier for EUND enn EU-landene. Uansett vil EUND være relevant for Norge, uavhengig av om Norge blir medlem av EU eller ikke.

Formålet med denne artikkelen er tredelt. For det første vil jeg beskrive utviklingen av EUND fra den ble en del av EUs

utenrikspolitikk i 1997. For det andre vil jeg se på små staters mulighet til å påvirke utenriks- og sikkerhetspolitikken i EU i lys av erfaringene med EUND. Til sist vil jeg se på hvilke konsekvenser en videreutvikling av EUND vil ha for Norge.

ETABLERING OG UTVIKLING AV EUND

Finlands statsminister, Paavo Lipponen, lanserte forslaget om en nordlig dimensjon i EU i september 1997.² Bakgrunnen for forslaget var blant annet erfaringene fra etableringen av en Middelhavsdimensjon i EU (Barcelonaprosessen)³, delvis som mottiltak til EUs programmer for Middelhavsregionen og Sentral-Europa, og fordi svensk og finsk medlemskap i EU hadde brakt en nordlig dimensjon inn i EU og med det behov for en egen politikk for denne regionen. Kommisjonen hadde under EU-toppmøtet i Dublin i 1996 også bedt medlemslandene om å komme med sine forslag til regionale prosjekter, noe som ga Finland en god mulighet til å fremme finske prioriteringer i tilknytning til finsk presidentskap i 1999 (Arter 1999: 345).

Finland la fra første stund vekt på at EUND ikke skulle kreve bevilgninger utover de som allerede var gitt til programmer i regionen i frykt for at ressurspørsmål skulle kvele initiativet (Ojanen 1999). Tvert i mot hevdet Finland at EUND skulle bidra med å kostnadseffektivisere allerede eksisterende programmer i regionen og dermed bidra med en ekstragevinst for EU både økonomisk og politisk. Denne mergevinsten skulle man få ved å koordinere allerede eksisterende EU-programmer (som Interreg, PHARE og TACIS), koordinere bidragene fra de internasjonale finansinstitusjonene (som Verdensbanken, IMF og EBRD), utnytte kompetansen til de regionale organisasjonene i området (som Østersjørådet, Barents Euro-Arctic Council (BEAC) og Det arktiske råd), og ved å skape en bedre dialog mellom medlemsstater og ikke-medlemsstater. For å unngå problemer knyttet til den kalde krigens sikkerhetstenkning skulle man ikke fokusere på tradisjonell sikkerhetspolitikk, men på

utfordringer som kunne bidra til regional sikkerhet (Ojanen, Herolf & Lindahl 2000: 137).

Den nordlige dimensjonen ble godkjent som en del av EUs felles utenrikspolitikk av Rådet i Luxembourg i desember 1997 og en foreløpig rapport om EUND ble lagt frem av Kommisjonen i november 1998 (European Commission 1998). Rapporten fremhevet seks satsningsområder: 1) energiutfordringer, 2) miljø- og atomsikkerhet, 3) grensesamarbeid, 4) handel, 5) transport og telekommunikasjon og 6) helse. EU-toppmøtet i Wien 1998 anerkjente disse utfordringene som tilhørende EUND og instruerte derfor Kommisjonen til å utvikle retningslinjer for igangsetting av tiltak for å møte disse utfordringene. Retningslinjene som Kommisjonen kom frem til ble vedtatt i Cologne i mai 1999, og man ble enige om å utarbeide en handlingsplan som skulle behandles på en ministerkonferanse i den finske presidentperioden.

Det første ministermøtet om EUND ble avholdt i Helsingfors i november 1999 og samlet utenriksministerne fra alle medlemslandene i EU, fire kandidatland og fra Norge og Russland. Handlingsplanen ble ferdig i mai 2000 og ble godkjent på toppmøtet i Feira i juni 2000 (European Council 2000). Ifølge handlingsplanen er målet å tilføre EU-samarbeidet en merverdi gjennom å forsterke samarbeidet i EU og oppmuntre til tettere samarbeid mellom land i Nord-Europa.

De prioriterte sektorene i handlingsplanen var stort sett de samme som Rådet ga i sine retningslinjer i mai 1999 og inneholder blant annet tiltak som oppført i boksene for perioden 2000-2003:

**Handlingsplan 2000-2003:
Studier, databaser og oversikter**

- En studie om forholdene i Kaliningrad
- Mulige tiltak for rehabilitering av kjernefysiske baser
- Forskning på sikkerheten i kjernefysiske reaktorer
- Betydningen av global oppvarming i Østersjøområdet
- Oversikt over energiprojekter og finansiering av disse
- Forbedre telekommunikasjonen i området
- Vurdering av lagring av atomubåter i Nordvest-Russland
- Etablere en database om helseforholdene i regionen

Under det svenske presidentskapet i 2001 ble det i Luxembourg i april arrangert en ny ministerkonferanse om

EUND og det ble lagt frem en statusrapport om de eksisterende tiltakene under EUND (European Council 2001). Rapporten fremmer forslag til endringer og forbedringer, og fremhever særlig fremskrittene som er gjort med hensyn til miljøvern (inkludert atomsikkerhet), kampen mot kriminalitet og prosjekter knyttet til Kaliningrad. Rapporten fremhever også verdien av samarbeidet

Handlingsplan 2000-2003: Etablering eller utvidelse av programmer og organisasjoner

- Videreutvikling av Organisation for the Promotion of European Technologies
- Opprettelsen av Information Society Information and Monitoring Service
- Etablering av et regionalt prosjekt om global oppvarming
- Russisk deltagelse i EUROATOM RTD
- Utvide overvåkningsnettverket for overførbare sykdommer
- Etablering av et nytt program for Enterprise and Entrepreneurship

Handlingsplan 2000-2003: Støtte og tilskudd

- investeringer for nedgradering av kjernekraftverket Ignalina i Litauen
- tilskudd for å forbedre studentutvekslingen i område

mellom EU, Østersjørådet og BEAC og at samarbeidet må føres videre og videreutvikles. I tillegg ser rapporten behov for å forenkle og bedre koordineringen av de eksisterende finansieringsordningene.

Til tross for at Kommisjonen og enkelte land har vært motvillig til å engasjere seg sterkt for EUND (Vahl 2002) har det vært fremdrift. I hovedsak skyldes det at det politiske innholdet i EUND har vært generelt og ukontroversielt (som for eksempel å fremme tettere integrasjon mellom Russland og Europa og å arbeide for økt stabilitet i regionen). Det skyldes også de kostnadssparende elementene i EUND både med hensyn til muligheten for å inngå økonomiske avtaler med landene som EUND omfatter (som for eksempel etablering av gassrørledning mellom Russland og EU) og effektiviseringen og koordineringen av eksisterende programmer. Enkelte vil også hevde at EUND er en viktig start og en god test for EU som en global aktør (Ojanen, Herolf & Lindahl 2000: 137-138).

EUND OG RUSSLAND

EU's politikk overfor Russland og det strategiske samarbeidet med Russland, som har fått et oppsving etter EU's misnøye med Russlands krigføring i Tsjetsjenia i 1999, kan vise seg å bli en viktig del av EUND i fremtiden (Vahl 2001). Partnerskaps- og samarbeidsavtalen (*Agreement on Partnership and Cooperation 1997*) og Fellesstrategien for Russland (*Common Strategy of the European Union on Russia 1999*)⁴ har ført til tettere samarbeid mellom EU og Russland og har lagt grunnlaget for en politisk og sikkerhetspolitisk dialog mellom EU og Russland (med månedlige møter), et mulig felleseuropeisk økonomisk område der Russland er med og et økt samarbeid om energiproduksjon og forsyning. Dette kan i fremtiden bidra til at EUND blir høyere prioritert og til at Russland blir en alliert i europeiske integrasjonsprosesser. Men det kan også føre til at forholdet mellom EU og Russland helt vil dominere EUND og at EUND kun blir starten på et mer formalisert bilateralt samarbeid mellom EU og Russland. Det vil i så fall endre betydningen og innholdet av EUND betraktelig, særlig for små stater som i dag har innflytelse i EUND.

BLANDET MOTTAGELSE

Som jeg har antydnet fikk forslaget om EUND blandet mottagelse både i og utenfor EU. Sverige og Danmark var mistenksomme. Svenskene var mest skeptisk fordi de mente at Finland drev et solospill og at Finland i sterkere grad burde konsultert Sverige, blant annet gjennom Nordisk Råd.⁵ Norge var svært positive til EUND og ønsket EU velkommen som aktiv deltager i regionen. Balterne var i starten skeptiske til EUND. Latvierne var mest skeptiske blant annet fordi Latvia fryktet at Finland ønsket å bruke EUND for å unngå konkurranse på energimarkedet ved å kanalisere gass fra Russland til EU via Finland uten å benytte seg av havnene i Latvia. Estland derimot var positive blant annet fordi de så finsk engasjement i EU som viktig for å få mer fokus

på Østersjøregionen. De baltiske landene har etter hvert blitt stadig mer positive til EUND fordi et sterkt regionalt samarbeid i Østersjøregionen vil gjøre det lettere for de tre landene å bli medlem, samtidig som et regionalt fokus vil ta hensyn til de tre landenes spesielle tilknytning til Russland. Russland var i utgangspunktet tilbakeholden med støtte til EUND blant annet fordi de selv hadde kommet med forslag om hvordan man skal oppnå stabilitet og sikkerhet i Europa. Russland var likevel ikke negativ til forslaget og har senere vist seg å bli en sentral aktør i EUND. Portugal og Luxembourg var positive, mens landene i Middelhavsregionen var mer skeptiske. Frankrike var positiv så lenge USA ikke ble involvert, og britene var generelt positive til regionale samarbeidsprosjekter. Kommisjonen var positiv til tiltak som ville bidra med demokratisering i Russland, og interessert i miljøtiltak, særlig med hensyn til atomsikkerhet på Kola-halvøya, og også positive til å trekke de baltiske statene inn i et formelt samarbeid i regionen. Kommisjonen var derimot ikke like positive til å utvikle et forpliktende transnasjonalt samarbeidsregime der EU kun utgjorde én av flere interessenter på linje med partnerskapslandene, de arktiske samarbeidsorganene og urbefolkningens organisasjoner. Kommisjonen var også skeptisk til den horisontale organiseringen av samarbeidet som gikk på tvers av ansvarsområdene i Kommisjonen (Arter 2000: 685-690).

SMÅ STATERS ERFARINGER

Det er vanskelig å måle hvor stor innflytelse små stater har i store multinasjonale samarbeidsprosjekter som EU. Enkelte hevder at innflytelsen er proporsjonal med størrelsen på landet mens andre hevder at små stater kan få stor innflytelse fordi de er mer fleksible enn stormakter og derfor lettere kan bygge bro mellom konkurrerende leire (Joenniemi 1998). EUND er et bevis på at små stater har innflytelse som agendasetter og policymakere samtidig som det viser at små land må markedsføre sine forslag som et tiltak til alles beste. Når det gjelder små staters

rolle i EUs utenrikspolitikk, og i etablering av regionale samarbeidstrukturer i regi av EU, gir utviklingen av EUND noen gode eksempler.

For det første har EU og EUND gitt de nordiske landene en ny sikkerhetspolitisk rolle etter den kalde krigen. Selv om Sverige, Finland og Danmark fortsatt ser på NATO som den fremste sikkerhetspolitiske organisasjonen i Europa (selv om Sverige og Finland ikke er NATO-medlemmer) jobber de også for å tydeliggjøre EUs sikkerhetspolitiske rolle i Østersjøregionen og Nord-Europa. EU-medlemskap for Sverige og Finland har brakt landene inn som agendasettere i utformingen av sikkerhetspolitikken i EU, samtidig som deres medlemskap signaliserer at sikkerhetspolitikkenes innhold i Europa har endret seg det siste tiåret.

For det andre har de nordiske landene i EU økt fokuset på Østersjøregionen i EU, noe som har ført til en mer målrettet politikk overfor regionen. Samtidig har man fått tydeliggjort regional uenighet om disponering av ressurser i EU. Dette viser på den ene siden at små stater sammen greier å rette fokuset mot sine nærområder, og på den andre siden at de kan utgjøre en maktfaktor i kampen om ressurser til regionale tiltak. Fordi etableringen av EUND har ført til en koordinering og forenkling av finansieringsprogrammer og de nordiske landene er en viktig premissleverandør for hvordan pengene skal brukes i tilknytning til EUND, ligger det et potensiale for at nordiske land kan få stor innflytelse over prosjekter og utvikling i landene som EUND omfatter.

For det tredje viser det at små stater kan bidra til å mykne opp EUs ytre grense ved å få til samarbeidsprosjekter mellom EUs medlemsland og ikke-medlemsland på områder som ikke berører tradisjonell sikkerhetspolitikk. Dette har satt EUs utenrikspolitiske rolle på dagsorden og gjort EU mer bevisst på sin utenrikspolitiske rolle i de nordlige deler av Europa, særlig i

forholdet til Russland.

For det fjerde viser EUND at små stater kan prege utformingen av policyinitiativ i EU. Til tross for et nordisk samarbeid om EUND og sterke fellesinteresser i prosjektet, har de nordiske landene hatt ulik oppfatning om hva som skal prioriteres i EUND, dels på grunn av de respektive landenes geopolitiske plassering og dels på grunn av erfaringer fra den kalde krigen. Danmark har for eksempel ønsket et sterkere fokus på Kaliningrad, og Sverige har ønsket et sterkere fokus på demokratisering og økonomiske reformer i Russland. Finland har i utgangspunktet ønsket et sterkt fokus på Nordvest-Russland og de arktiske områdene. Til en viss grad har alle de tre landene fått gjennomslag for sine prioriteringer, særlig når de har hatt presidentskapet i EU.

For det femte må det erkjennes at små staters innflytelse er svært sårbare overfor stormaktenes egen politiske agenda og for uforutsette hendelser på den internasjonale arena. Den økonomiske krisen i Russland i 1998, EUs økonomiske bidrag til gjenoppbyggingen av Kosovo etter krigen i 1999 og misnøyen med russisk krigføring i Tsjetsjenia, førte til en nedprioritering av EUND og til at de landene som ønsket fokus på EUND måtte kjempe for at EUND skulle få prioritering igjen.

For det sjette er det viktig at stater som legger politisk prestisje i prosjekter i EU har et passe ambisjonsnivå. Legitimiteten til EU-medlemskapet bestemmes både av at EU fungerer som organisasjon og at innbyggerne i hver nasjonalstat føler at EU gjenspeiler noe av ønskene og verdiene til nasjonalstaten. For høyt ambisjonsnivå og manglende resultater gjør at det er vanskelig å legitimere medlemskap i EU. Om EUND er en suksess eller ikke avhenger med andre ord av hvor høye målsettinger man har med EUND.

NORGE OG EUND

På utenriksministerkonferansen om EUND i Luxembourg 9. april 2001 ga Norge sin støtte til EUNDS Handlingsplan og redegjorde for Norges fokusområder og prioriteringer i EUND. Områdene som Norge vil fokusere på er atomsikkerhet, miljøspørsmål, helseprosjekt, handel og investeringer, utvikling av menneskelige ressurser, utvikling og forskning, transportproblemer og kamp mot organisert kriminalitet (Utenriksdepartementet 2001). Prioriteringene må oppfattes på samme måte for at man skal få gjennomslag. Men noen er spesifikke for Norge på grunn av Norges geografiske plassering og Norges egne interesser i nord. Det gjelder for eksempel lagring av radioaktivt avfall på Kolahalvøya, modernisering og forbedring av gruve- og smelteverket i Nikel, Norges bilaterale energisamarbeid i Barentsregionen, helseprosjekter i Barentsregionen, forbedring av veistandarden mellom Kirkenes og Murmansk, etablering av en maritim transportlinje langs den russiske og norske kysten og etablering av utvekslingsprogrammer for høyere utdanning i BEAC-regionen. I tillegg bør Norge fokusere på forskjellen i levestandard i Barentsregionen både med hensyn til moral, sikkerhet, menneskerettigheter, økonomi og politikk (Stoltenberg 2001). Flere av disse prioriterte målene kan Norge selvfølgelig være med på å løse bilateralt, både gjennom diplomati og ved å spytte inn egne penger i prosjektene. Men i enkelte tilfeller kan det være nødvendig med solid støtte utenfra for å få gjennomført prosjekter, for eksempel i forbindelse med atomsikkerhet og lagring av kjernefysisk avfall. EUND kan i så måte være nyttig for å få gjennomslag for Norges prioriteringer så sant prioriteringene oppfattes som et problem for de andre landene innenfor EUND.

De områdene som Norge prioriterer i EUND signaliserer den nye sikkerhetspolitiske dagsorden for Norge. Regionale problemer har i sterkere grad kommet på dagsorden og satt tradisjonell sikkerhetspolitikk noe til side. Til en viss grad

signaliserer det NATOs endrede (og svekkete) sikkerhetspolitiske rolle i Europa, samtidig som EUs sikkerhetspolitiske rolle blir mer fremtredende fordi EU i langt større grad enn NATO har mulighet til å bidra med å løse regionale sikkerhetsproblemer som Norge fokuserer på i nord. Siden flere av utfordringene i nord kun kan løses hvis flere land samarbeider, kan EUND vise seg å bli en nyttig kanal for å tilnærme seg regionale sikkerhetsutfordringer i denne regionen. Men det er i stor grad avhengig av om Norge greier å overbevise de andre landene innefor EUND om at problemene i nord bør løses i fellesskap. Det har vist seg at de nordiske medlemslandene i EU har maktet å dreie fokuset i EUND mot egne prioriterte områder når de har hatt presidentskapet i EU, noe som har ført til at fokuset har dreid seg fra nordlige deler av Europa og Nordvest-Russland og mot Østersjøregionen. Med de tre baltiske statene i EU kan fokuset på Østersjøregionen bli enda større og problemene i nord kan bli nedprioritert. EUND har bidratt til å gjøre EUs utenrikspolitikk mer eksplisitt og bidratt til at EU i større grad enn tidligere har begynt å ta hensyn til Russland i sin utenrikspolitikk. Så lenge Russland blir en del av EUND og EU ser på EUND som en kanal for dialog med Russland, kan Norge regne med at EUND vil omfatte Barentsregionen. Beveger derimot EU seg mot sterkere bilaterale forbindelser med Russland, vil EUND miste noe av sin betydning i nord noe som kan fjerne fokuset fra problemene Norge ser i regionen.

AVSLUTNING

Etableringen av EUND har ført til at EU har strømlinjeformet sin politikk overfor de nordlige deler av Europa og til at EU har satt Russland tydeligere på sin utenrikspolitiske dagsorden. EUND har vist at EU ønsker å forene allerede eksisterende programmer for de nordlige deler av Europa, og at man ønsker å være mer fokusert på prioriterte oppgaver. De nordiske landene i EU har greid å sette sine prioriterte mål innenfor rammen av

EUND på dagsorden og hatt innflytelse på hva som skal prioriteres. Selv om EUND ikke har blitt tilført store ressurser utover de midlene som i utgangspunktet lå i programmene for regionen, har de nordiske landene i EU hatt innvirkning på hvordan og hvor midlene skal brukes. De har hatt mest innflytelse når de har sittet med presidentskapet i EU. En utvidelse av EU til de baltiske landene, og Norge fortsatt utenfor EU, kan føre til at EU i fremtiden vil fokusere mindre på problemene Norge opplever i Barentsregionen og i de arktiske havområdene, og mer på utfordringer i Østersjøregionen. På den måten er EUND absolutt i Norges interesse. I hvert fall slik situasjonen er i dag.

LITTERATUR

Arter, David (1999) *Scandinavian politics today*. Manchester and New York: Manchester University Press.

Arter, David (2000) "Small State Influence Within the EU: The Case of Finland's "Northern Dimension Initiative"", *Journal of Common Market Studies*, Vol. 38, No. 5: 677-97.

Common Strategy of the European Union on Russia 1999. Official Journal of the European Communities, 414/CFSP.

Haukkala, Hiski (2001) "Succeeding Without Success? The Northern Dimension of the European Union." *Northern Dimensions*. Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs, Yearbook 2001: 37-47.

Haukkala, Hiski, Medvedev, Sergei (red.) (2001) *The EU Common Strategy on Russia. Learning the Grammar of the CFSP*. Programme on the Northern Dimension of the CFSP. Helsinki: The Finnish Institute of Foreign Affairs.

Joenniemi, Pertti (1998) "From Small to Smart: Reflections on the Concept of Small States", *Irish Studies in International Affairs*, Vol. 9: 61-62.

Ojanen, Hanna (1999) "How to Customise Your Union: Finland and the "Northern Dimension of the EU", *Northern Dimensions*. Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs, Yearbook 1999: 13-26.

Ojanen, Hanna, Herolf, Gunilla, Lindahl, Rutger (2000) *Non-Alignment and European Security Policy. Ambiguity at Work*. Programme on the Northern Dimension of the CFSP. Helsinki: The Finnish Institute of Foreign Affairs.

Vahl, Marius (2001) *Just Good Friends? The EU-Russian "Strategic Partnership" and the Northern Dimension*, Working Document No. 166. Brussel: Centre for European Policy Studies.

Vahl, Marius (2002) *Ny giv for EU, Russland og Den nordlige dimensjon?* Kort-Info 1: Oslo: Den norske Atlanterhavskomiteé.

ELEKTRONISKE KILDER

Agreement on Partnership and Cooperation 1997. http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/ceeca/pca/pca_russia.pdf

European Commission (1998) *A Northern Dimension for the Policies of the Union*, COM 589 Final. http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/doc/com1998_0589en.pdf

European Council 2000. *Northern Dimension–Action Plan for the Northern Dimension with external and cross-border policies for the European Union 2000-2003*, 13. juni, 9401/00. http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/ndap/06_00_en.pdf

European Council 2001. *Full Report on Northern Dimension policies*, 15./16. juni, 9804/01. http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/doc/full_report.pdf

Patten, Chris (2001) *Common strategy for the Mediterranean and reinvigorating the Barcelona process*. http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/news/patten/speech_01_49.htm

Stoltenberg, Thorvald (2001) *Barentsregionen – verdens største forskjell i levestandard*. Røde Kors Kronikk. <http://www.redcross.no/nyheter/nynyheter/saker2000/kronikk040200.html>

Utenriksdepartementet 2001 *The 2nd Foreign Ministers' Conference on the Northern Dimension, Luxembourg, 9 April, 2001*. <http://odin.dep.no/ud/engelsk/publ/handlingsplaner/032021-130004/index-dok000-b-n-a.html>

NOTER

¹ PHARE-programmet skal hjelpe søkerland i forberedelsene til EU-medlemskap både økonomisk og politisk. TACIS-programmet har som formål å bevilge penger til institusjonelle reformer, oppgradering av infrastruktur, miljøprosjekter med mer i Øst-Europa. Interreg-programmet stimulerer til økt regionalt samarbeid i EU på tvers av statsgrenser.

² Ideen om en Nordlig dimensjon ble allerede fremmet av Finland da Finland forhandlet om finsk medlemskap i EU og ved enkelte anledninger etter at Finland

var blitt medlem. Den finske statsministeren, Esko Aho, og den finske presidenten, Martti Ahtisaari, nevnte muligheten for en nordlig dimensjon i EU allerede våren 1994 i foredrag ved Universitetet i Tartu. De fokuserte både på Nordens geografiske beliggenhet og de særegne utfordringene EU ville få med en tyngre representasjon av nordiske land i EU, og den nye fellesgrensen med Russland etter at Finland ble medlem av EU. (Ojanen 1999: 15).

³ Middelhavsdimensjonen ble etablert i november 1995 og involverer EU pluss 12 partnerland i Middelhavsområdet. Mange av begrepene og innfallsvinklene til denne dimensjonen finner vi igjen i EUND. Middelhavsområdet blir i dag betraktet som EUs nære utland og et område som EU har en egen utenrikspolitikk overfor (Patten 2001)

⁴ For en mer inngående beskrivelse av EUs arbeid for en fellesstrategi mot Russland, se Haukkala & Medvedev (red.) (2001).

⁵ På samme måte var Finland skeptisk til at svenskene søkte EU-medlemskap uten å konsultere eller varsle Finland på forhånd. Onde tunger skal ha det til at denne overraskelsesspiralen vil føre til at Finland søker medlemskap i NATO uten å varsle Sverige på forhånd som svar på Sveriges uanmeldte EU-søknad.

ANDRE UTGIVELSER I DET SIKKERHETSPOLITISKE BIBLIOTEK

- 8/98 **Knut Vollebæk**
Norwegian security policy in a changing Europe.
- 9/98 **Gedde-Dahl, Hendriksen, Middtum og Moen**
Norge og Øst-Europa 1945-65.
- 10/98 **Knut Vollebæk**
The 1999 Norwegian OSCE chairmanship.
Bronislaw Geremek
Current challenges for the OSCE and the role of the chairmanship.
- 11/98 **Pavel K. Baev:**
Russia's policies in secessionist conflicts in Europe in the 1990s.
- 12/98 **Jakub M. Godzimirski**
Russian security policy objectives in the Baltic sea and the Barents area.
- 1/99 **Jahn Otto Johansen**
Tyskland i hjertet av Europa.
- 2/99 **Fostervoll, Gjerde, Petersen og Bondevik**
NATOs 50-års jubileum.
- 3/99 **Aage Borchgrevink**
Bakgrunnen for konflikten i Kosovo og OSSEs rolle.
Terje Lund
Interne konflikter og humanitær intervensjon.
- 4/99 **Alyson J.K. Bailes**
The new european defence debate.
- 5/99 **Idås, Wiborg, Surlien og Storberg**
USA og Vest-Europa 1945 - 1965.
- 6/99 **Geir Hågen Karlsen**
Militær støtte til de baltiske land: erfaringer og anbefalinger.
- 7/99 **Knut Vollebæk**
Det nye NATO og konsekvenser for Norge.
Vedlegg med NATOs strategiske konsept i norsk oversettelse.
- 8/99 **Eldbjørg Løwer**
Forsvarspolitiske utfordringer.
- 9/99 **Fredrik Bull-Hansen**
En all-europeisk sikkerhet etter bomber overBalkan.
- 1/00 **John Berg**
Europeisk forsvarsidentitet - europeisk forsvarsindustri
- 2/00 **Tor Aagaard Borgersen**
Forsvaret i skuddlinjen
Olav Martin Kvalsvik
Ikke-intervensjon og humanitære prinsipper
- 3/00 **Jahn Otto Johansen**
Sentral og Øst-Europas fremtid
- 4/00 **Bjørn Olav Knutsen, Alf Granviken, Mats Ruge Holte, Anders Kjølborg og Finn Aagaard**
Europeisk sikkerhet i en foranderlig tid: En analyse av Norges utenriks- og sikkerhetspolitiske handlingsrom
- 5/00 **Gábor Iklódy**
The Kosovo conflict - experiences of a new NATO member
- 6/00 **Christian Borch**
NATO etter Kosovo
- 7/00 **Dan Smith**
National sovereignty and citizens' rights: Having it both ways

- 8/00 **Jakub M. Godzimirski**
Russian National Security Concepts 1997-2000. A Comparative Analysis
- 9/00 **Bjørnar Kibsgaard**
Norske havområder: Strategiske og sikkerhetspolitiske utfordringer
- 10/00 **Tormod Petter Svennevig**
Sikkerhet og samarbeid rundt Østersjøen
- 1/01 **Andreas Selliaas**
Kaliningrad - en spesiell region i Russland
- 2/01 **Kjeld G. H. Hillingsø**
Det danske forsvaret i omstilling
- 3/01 **Bjørnar Kibsgaard**
Norge i energiens geopolittikk
- 4/01 **Jahn Otto Johansen**
Øst-Europas plass i fremtidens Europa
- 5/01 **Andrej Fjodorov m. fl.**
Hva er Russlands interesser i Nord-Europa?
- 6/01 **Pavel Bæv**
Putin's Military Reform: Two Trajectories for the First Presidency
- 7/01 **Olav Orheim**
What are the strategic challenges Norway is facing in the High North?
- 8/01 **Ole Gunnar Austvik**
Norge som storeksporthør av gass: Utenriks- og sikkerhetspolitiske implikasjoner
- 9/01 **Arkady Moshes**
Russian Policy in the Baltic Sea Region in 2000-s: First Results and Future Prospects
- 10/01 **Bjørn Olav Knutsen**
EU - En militær stormakt? Kooperativ sikkerhet og integrasjon som grunnlag for europeisk samarbeid
- 11/01 **Jahn Otto Johansen**
Tysk utenrikspolitikk før og nå
- 12/01 **Tormod Petter Svennevig**
FN, NATO OG EU På Balkan
- 13/01 **Olav Riste**
Facing the 21 century: New and old dilemmas for Norwegian foreign policy
- 14/01 **Nils Marius Rekkedal**
Utfordringer fra de såkalte asymmetriske trusler
- 15/01 **Geir Flikke**
Norge og europeisk sikkerhet - tilpasning til besvær?
- 1/02 **Christopher Coker**
September 11th and its implications for EU and NATO
- 2/02 **Svem Gunnar Simonsen**
Russlands militære som et politisk mikrokosmos: Verdiorientering og valgførelse, 1995-2000
- 3/02 **Iver B. Neumann**
Norges handlingsrom og behovet for en overgripende sikkerhetspolitisk strategi
- 4/02 **Jahn Otto Johansen**
Et mer selvbevisst Tyskland
- 5/02 **Nils Marius Rekkedal**
Asymmetric Warfare and Terrorism – An Assessment